

PUUMALAN KUNNAN KOTOUTUMISOHJELMA 2023–2026

Sisälllys

1	Johdanto.....	3
2	Kotoutumisohjelman lähtökohdat.....	3
2.1	Kotoutumislaki ja kunnan vastuut.....	4
2.2	Katsaus alueen kotoutujiin.....	5
2.3	Katsaus alueen kotoutujiin.....	7
3	Lapsiperheiden palvelut.....	9
3.1	Varhaiskasvatus.....	9
3.2	Esi- ja perusopetus.....	10
3.3	Hyvinvointipalvelut.....	11
4	Nuorten palvelut.....	12
4.1	Nuorisopalvelut.....	12
4.2	Lukiokoulutus.....	12
4.3	Ammatillinen koulutus.....	13
5	Aikuisten palvelut.....	14
5.1	Digi- ja väestötietojärjestelmä (DVV).....	14
5.2	Suomen kielen opetus / Kotoutumiskoulutus.....	14
5.3	Etelä-Savon TE-toimisto.....	15
5.4	Työllisyyspalvelut ja työllisyyden kuntakoikeilu.....	15
5.5	Työperusteinen maahanmuutto.....	16
5.6	Elinkeinopalvelut.....	16
5.7	Sosiaali- ja terveyspalvelut.....	17
5.8	Puumalan kunnan asiointipiste.....	17
5.9	Asuminen.....	17
5.10	Kela.....	17
5.11	Poliisi.....	18
6	Vapaa-ajan palvelut.....	18
6.1	Kirjasto.....	18
6.2	Kansalaisopisto.....	19
6.3	Liikuntapalvelut.....	19
6.4	Yleiset kulttuuripalvelut.....	19

6.5	Kolmannen sektorin palvelut	19
6.6	Seurakunnat	20
7	Seuranta	20

1 Johdanto

Puumalan kunnan kotoutumisohjelmassa vuosille 2023–2026 pyritään ottamaan huomioon kaikki kuntaan muuttaneet ulkomaalaistaustaiset asukkaat riippumatta heidän tulonsa syystä. Kotoutumisohjelman tavoitteena on tukea maahanmuuttajien aktiivista osallisuutta alueen palveluissa ja suomalaisessa yhteiskunnassa sekä edistää heidän kotoutumistaan.

Kotoutumislaki (936/2022) koskee kaikkia Suomeen muuttavia henkilöitä, mutta ei kansainvälisiä opiskelijoita ja työelämässä olevia maahanmuuttajia. Kuitenkin kotoutuminen yksilöllisenä prosessina ja kotoutumistyö koskevat kaikkia maahanmuuttajia, joita ovat kiintiöpakolaisten lisäksi esimerkiksi tilapäistä suojelua tarvitsevat, paluumuuttajat, työperusteiset maahanmuuttajat ja perhesyistä Suomeen muuttavat henkilöt.

Kotoutumisohjelmassa on kuvattu maahan muuttaneille henkilöille tarkoitettuja palveluja ja toimintoja, joiden tarkoituksena on tukea heidän kotoutumistaan alueelle. Kotoutumisohjelmaan on koottu palveluja, joiden tarjoamisesta vastaa Puumalan kunta tai niitä tuotetaan yhteistyössä alueen viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Kotoutumisohjelmassa esitellyt toimijat liittyvät läheisesti maahanmuuttajien arkielämään ja sen tukemiseen. Kotoutumisohjelman hyväksyy kunnanvaltuusto ja sen päivittämisestä vastaa hallintopalvelut.

2 Kotoutumisohjelman lähtökohdat

Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu kotoutumisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallisesti. Kotoutumislain 29 § mukaan maahanmuuttajaväestön tarpeet on otettava huomioon kunnan ja muiden paikallisten viranomaisten toiminnan suunnittelussa, varsinaisessa toiminnassa ja sen seurannassa. Myös hyvinvointialueen on tuettava maahan muuttaneiden tarpeita. Kunnan on laadittava yksin tai yhteistyössä useamman kunnan kesken kotoutumislain 32 §:ssä tarkoitettu kunnan kotoutumisohjelma, joka edistää kotoutumista ja monialaista yhteistyötä. Paikalliset ja alueelliset toimijat osallistuvat kunnan tai kuntien aloitteesta ohjelman laadintaan, toteutukseen ja toimeenpanon seurantaan.

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010, jatkossa kotoutumislaki) on muutettu 1.1.2023 lukien lailla kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta (936/2022). Kotoutumislakiin on tehty muutoksia, jotka liittyvät sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuun siirtymiseen kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen. Muutetun lain mukaan tilapäistä suojelua saavista, joille on myönnetty kotikunta, maksetaan kotoutumislain mukaisia korvauksia ja heihin sovelletaan kuntaan osoittamista koskevaa sääntelyä.

Erityislain tavoitteena on tukea ja edistää maahanmuuttajien kotoutumista sekä heidän mahdollisuuttaan osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Kotoutumisen onnistuminen edellyttää monialaista yhteistyötä alueen viranomaisten ja muiden toimijoiden välillä. Kotoutumista tukevat muun muassa kunnan peruspalvelut sekä työ- ja elinkeinohallinnon ja hyvinvointialueen tarjoamat sosiaali- ja terveystaloudet. Lisäksi kotoutumislaissa on säädetty erityisiä toimenpiteitä (kotoutumissuunnitelman kokoaminen) ja palveluja (kotoutumiskoulutus), mitkä osaltaan edistävät kotoutujan arjen rakentamista kunnassa.

Yksi Puumalan kuntastrategian vuosien 2022–2026 teemoista on onnellinen ja toimintakykyinen kuntalainen. Tavoite on, että kunnassa peruspalvelut ovat kunnossa ja saatavilla. Elinympäristöstä kehitetään viihtyisää ja turvallista. Kunta haluaa kannustaa jäseniään aktiiviseen ja yhteisölliseen elämäntapaan. Tämä kotoutumisohjelma on tapa hahmottaa toimia, joilla Puumalaan Suomen ulkopuolelta tulevat henkilöt saadaan osaksi paikallista yhteisöä.

2.1 Kotoutumislaki ja kunnan vastuut

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla, kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Yksilön kotoutuminen edellyttää monialaista yhteistyötä viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteiden ja palveluiden tuella.

Kaikilla viranomaisilla on velvollisuus ohjata ja neuvoa uusia kuntalaisia toimialaansa liittyvissä asioissa ja palveluissa sekä ohjata tarpeen vaatiessa eteenpäin. Alkuvaiheessa tuen ja ohjauksen tarve on suurempi, koska suomen kieli, kulttuuri ja paikalliset toimintatavat ovat yleensä vieraita. Perehdyttäminen suomalaiseen yhteiskuntaan sekä paikallisiin ja alueellisiin palveluihin ja toimintamalleihin on keskeinen osa kotoutumista. Kunnan eri toimijat vastaavat omalta osaltaan maahanmuuttajien opastamisesta ja perehdyttämisestä oman toimialueensa palveluihin ja käytänteisiin. Kunnan eri toimijat tarvitsevat ajantasaista tietoa ja tukea maahanmuuttajien kotoutumiseen. Kotoutuminen.fi-verkkopalvelu on suunnattu työssään maahanmuuttajia kohtaaville, kotoutumisen edistämisen ja pakolaisten vastaanoton toimijoille. Kyseisestä palvelusta saa pohjatietoa maahanmuuttajien kotouttamistyön tueksi. Palvelua ylläpitää työ- ja elinkeinoministeriön kotoutumisen osaamiskeskus.

Kunta vastaa jatkossa myös pakolaisten vastaanotosta ja alkuvaiheen kotoutumisesta. ELY-keskus sopii vastaanotettavista pakolaisista, kuntapaikoista ja vastaanoton ajankohdasta kunnan kanssa. Kunnan on tehtävä tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa vastaanotto-prosessin sujuvuuden varmistamiseksi sekä kunnan ja hyvinvointialueen palveluiden yhteensovittamiseksi ja turvaamiseksi. Kunnan on kuultava hyvinvointialuetta ennen kuntaan osoittamista ja kotoutumisen edistämistä koskevan sopimuksen tekemistä tai tarkistamista sekä ennen henkilön kuntaan osoittamista, jos henkilöllä on ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tarpeita. Kunnan ja hyvinvointialueen tulee sopia yhteyshenkilöistä ja yhteistyön käytännöistä lain edellyttämällä tavalla.

Kunnan tai TE-toimiston on laadittava alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma työttömäksi työnhakijaksi rekisteröityneelle ja muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea saavalle maahanmuuttajalle. Kunta ja TE-toimisto laativat alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman lähtökohtaisesti yhdessä. TE-toimisto voi kuitenkin laatia alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman työttömäksi työnhakijaksi rekisteröityneen maahanmuuttajan kanssa keskenään, ja kunta toimeentulotukea saavan maahanmuuttajan kanssa keskenään. Jotta kunta voi laatia alkukartoituksen, kunta saa Kansaneläkelaitokselta (Kela) tiedon toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saavasta maahanmuuttajasta kotoutumislain 87 a §:n nojalla. Myös muulle maahanmuuttajalle voidaan laatia kunnassa alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma, jos niihin on tarvetta.

Hyvinvointialue voi osallistua alkukartoituksen tai kotoutumissuunnitelman laatimiseen kunnan tai TE-toimiston pyynnöstä, jos maahanmuuttajan palvelutarve edellyttää eri viranomaisten palveluiden yhteensovittamista. Kunta tai TE-toimisto huolehtii, että hyvinvointialue osallistuu monialaisen suunnitelman laatimiseen tarvittaessa. Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen tai nuoren kotoutumissuunnitelma laaditaan kuitenkin aina kunnan ja hyvinvointialueen välisessä yhteistyössä. Kunta voi laatia alkukartoituksen ja alaikäisen kotoutumissuunnitelman myös muille alaikäisille.

Kunta järjestää asunnot kuntaan osoitetuille, ellei henkilön/henkilöiden palvelutarve edellytä tuetua asumismuotoa. Lisäksi kunnan on huolehdittava asumiseen liittyvistä sopimuksista ja tarvittaessa kunnan tulee hankkia välttämättömät asumisen kalusteet ja tarvikkeet. Kunta ja hyvinvointialue voivat myös sopia, että asuntoa voi vaihtoehtoisesti kalustaa etukäteen myös henkilölle haettavalla etuudella henkilön puolesta ja hyvinvointialueen toimesta. Asumisesta syntyvät kustannukset siirtyvät henkilön itsensä maksettavaksi maahantulon jälkeen.

Kunta on velvollinen antamaan henkilölle tarvittavaa ohjausta ja neuvontaa esimerkiksi asumisessa ja kuntaan tutustumisessa. Jos henkilöllä on erityisen tuen tarpeita, niin arjen ohjauksesta vastaa myös hyvinvointialueen työntekijä. Kunnan tehtävänä on myös ohjata henkilö tarvittaessa muiden viranomaisten palveluihin, kuten kiintiöpakolaisten alkuvaiheen terveystarkastukseen, sotepalveluihin hyvinvointialueelle, henkilötunnuksen ja kotikunnan rekisteröinnin hakemiseen Digi- ja väestötietovirastosta, tarvittaessa biometrinen oleskelulupakorttien hakemiseen Maahanmuuttoviraston palvelupisteestä, ulkomaalaisen henkilökortin hakemiseen poliisista, perustoimeentulotuen hakemiseen Kansaneläkelaitokselta, ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen hakemiseen hyvinvointialueelta ja työllisyyspalvelujen asiakkaaksi rekisteröitymiseen.

Kotoutumislaisissa säädetään, että viranomaisen on huolehdittava asian tulkkauksesta tai kääntämisestä, jos maahanmuuttaja ei osaa viranomaisen käyttämää kieltä. Tulkkauksesta säädetään myös muussa lainsäädännössä, kuten hallinto- ja ulkomaalaislaissa ja laissa potilaan asemasta ja oikeuksista.

Kotoutumislain kokonaisuudistus on valmisteilla ja sen on tarkoitus astua voimaan vuonna 2025 työvoimapalvelu-uudistuksen yhteydessä.

2.2 Katsaus alueen kotoutujiin

Yhteistyö ELY-keskuksen kanssa

ELY-keskuksen keskeisenä tehtävänä maahanmuuttajien kotoutumisessa on kotoutumislain toimeenpanon ja toteutumisen seuranta alueellisesti sekä kotoutumistoimenpiteiden alueellinen yhteensovittaminen valtakunnallisten linjausten mukaisesti. ELY-keskus huolehtii alueellaan maahanmuuttoon, kotoutumiseen ja hyviin etnisiin suhteisiin tähtäävistä toimenpiteistä. ELY-keskukset ohjaavat, kouluttavat ja tukevat TE-toimistoja niiden tavoitteiden saavuttamisessa ja palvelujen kehittämisessä sekä valvovat, että sovitut toimintaperiaatteet toteutuvat.

Työllisyysperusteisten tukien avulla ELY-keskukset tukevat paikallista työllisyyttä ja parantavat työttömien työnhakijoiden työmarkkinavalmiuksia. Kotoutumisasioissa tehdään yhteistyötä muun muassa kuntien, TE-toimistojen ja eri järjestöjen kanssa.

Kotoutumislain mukaisia käsitteitä:

Maahanmuuttaja

Maahanmuuttaja on ulkomailla syntynyt henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen, mutta asuu Suomessa ja on saanut oleskeluoikeuden.

Pakolainen

Pakolainen on henkilö, jolle on myönnetty kansainvälistä suojelua kotimaansa ulkopuolella. Hän on paennut kotimaastaan ihmisoikeusrikkomuksia, sota ja levottomuuksia. Hän on joutunut jättämään kotimaansa, koska hänellä on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi. Pakolaista vainotaan hänen alkuperänsä, kansallisuutensa, uskontonsa, yhteiskunnallisen ryhmänsä tai poliittisen mielipiteensä perusteella.

Kiintiöpakolainen

Kiintiöpakolainen on henkilö, jolla on YK:n pakolaisasiainvaltuutetun myöntämä pakolaisen asema ja jolle on myönnetty maahantulolupa vuosittain valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä päätettävän pakolaiskiintiön puitteissa. Kiintiöpakolaiset sijoitetaan asumaan suoraan kuntiin ja rekisteröidään kunnan asukkaiksi. He voivat vapaasti vaihtaa asuinkuntaa.

Turvapaikanhakija

Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee kansainvälistä suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta. Jos turvapaikanhakija saa kansainvälistä suojelua ja sen myötä turvapaikan, niin hän saa pakolaisaseman ja siihen perustuvan oleskeluluvan. Turvapaikanhakijalle voidaan myöntää oleskelulupa myös muuten kuin pakolaisaseman perusteella.

Tilapäistä suojelua saava

Tilapäinen suojelu on tarkoitettu Ukrainasta sotaan pakeneville henkilöille, jotka saavat tilapäiseen suojeluun perustuvan oleskeluluvan. Tilapäistä suojelua saava on vastaanottopalvelujen piirissä siihen saakka, kun hänellä on kotiluntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa.

Paluumuuttaja

Maahanmuuttaja, joka on saanut oleskeluoikeuden Suomeen, koska on entinen Suomen kansalainen, syntyperäisen Suomen kansalaisen jälkeläinen tai on kuulunut Inkerin siirtoväkeen tai palvellut Suomen armeijassa vuosina 1939–1945.

Kotoutuminen

Kotoutuminen on maahanmuuttajan yksilöllinen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja jonka aikana maahanmuuttajan osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

yhteiskunnassa lisääntyvät. Kotoutumisen tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Samalla tuetaan myös hänen oman kielensä ja kulttuurin ylläpitämistä.

Alkukartoitus

Alkukartoitus on kotoutumispalvelu, jonka avulla viranomainen selvittää yhdessä maahanmuuttajan kanssa hänen osaamisensa, kotoutumisen tavoitteet ja valmiudet sekä palvelut, joita hän tarvitsee kotoutumisen tueksi. Kunnalle maksetaan laskennallista korvausta alkukartoituksen järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista.

Kotoutumissuunnitelma

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen kotoutumisen edistämiseksi laadittava suunnitelma, jossa viranomainen sopii yhdessä maahanmuuttajan kanssa hänelle sopivista kotoutumisen tavoitteista, palveluista ja palveluihin osallistumisesta. Kotoutumissuunnitelman laatiminen edellyttää oleskelulupaa, oleskeluoikeuden rekisteröintiä, oleskelukorttia tai kotikunta- ja väestötietojen rekisteröintiä.

Kunta ja TE-toimisto laativat kotoutumissuunnitelman yhdessä maahanmuuttajan kanssa ja tarvittaessa myös hyvinvointialue osallistuu siihen. Kotoutumislain muutoksella 1.1.2023 alkaen kunnan on lisäksi kuultava hyvinvointialuetta sopimuksen tekemisessä sekä kuntaan osoittamisen yhteydessä, jos pakolaisella on ilmeisiä sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeita. Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, jos hän on työtön ja rekisteröity työnhakijaksi TE-toimistoon tai jos hän saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös muulle maahanmuuttajalle, jos hänen arvioidaan alkukartoituksen perusteella tarvitsevan suunnitelmaa kotoutumisen edistämiseksi.

Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan/oleskelukortin myöntämisestä tai oleskeluoikeuden myöntämisestä. Suunnitelmaa voidaan jatkaa tarvittaessa kolmen vuoden jälkeen. Kotoutumislain muutokset vuodesta 2025 eteenpäin voivat vaikuttaa kotoutumisajan kestoön ja palvelujen sisältöön.

2.3 Katsaus alueen kotoutujiin

Koko Etelä-Savossa oli vuoden 2021 lopulla ulkomaan kansalaisia yhteensä lähes 3 000 henkilöä, joista lähes puolet asui Mikkelissä. Ulkomaan kansalaisia on alueella noin 100 eri maasta, joista suurimmat ryhmät olivat Venäjä, Viro, Thaimaa, Afganistan ja Ukraina. (Tilastokeskus 2021.) Ukrainasta tulijoiden (tilapäistä suojelua hakevat) määrä on kasvanut vuonna 2022 alkaneen kriisin myötä.

Kiintiöpakolaisten vastaanoton sopimukset ovat Mikkelissä, Hirvensalmella, Pertunmaalla, Juvalla sekä Pieksämäellä. Näistä aktiivisesti kiintiöpakolaisia vastaanottaneet kunnat ovat Mikkelä, Hirvensalmi ja Pieksämäki.

Puumalassa ulkomaan kansalaisia oli vuoden 2021 lopussa 23 henkilöä. Ulkomaalaistaustaisia¹ henkilöitä oli Puumalassa 52 henkilöä vuonna 2022. Heistä 37 oli Euroopasta, 26 entisen Neuvostoliiton alueelta, 1 Afrikasta, 2 Amerikasta, 8 Aasiasta ja 1 Oseaniasta.

Vuoden 2022 aikana kuntaan on tullut kansainvälisiä suojelua saavia Ukrainan kansalaisia. Alkuvuonna 2023 heitä on ollut 15 henkilöä ja he ovat olleet vastaanottojärjestelmän asiakkaita. Kunnan varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulutuksen piirissä heistä on ikänsä puolesta ollut yhdestä kolmeen henkilöä. Ukrainalaisille on järjestetty kielipintoja ja kunnassa on neuvontaa ja ohjausta antava työntekijä 20 % työajalla.

Etelä-Savo: yht. 2 974		Kansalaisuudet, suurimmat ryhmät	
Mikkeli	1 368	Venäjä	733
Savonlinna	771	Viro	349
Pieksämäki	339	Thaimaa	159
Mäntyharju	101	Afganistan	155
Juva	97	Ukraina	143
Rantasalmi	81	Syyria	113
Sulkava	54	Irak	81
Kangasniemi	51	Vietnam	81
Hirvensalmi	39	Saksa	79
Pertunmaa	26	Turkki	71
Enonkoski	24		
Puumala	23		

¹ Ulkomaalaistaustainen = Ulkomaalaistaustaisia ovat ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Ulkomaalaistaustaisia ovat myös ulkomailla syntyneet henkilöt, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole tietoa väestötietojärjestelmässä. Suomessa ennen vuotta 1970 syntyneiden ja äidinkieltään vieraskielisten henkilöiden on päätelty olevan ulkomaalaistaustaisia samoin kuin vuonna 1970 tai sen jälkeen Suomessa syntyneiden henkilöiden, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole väestötietojärjestelmässä tietoa. (Lähde: Tilastokeskus)

3 Lapsiperheiden palvelut

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on lakisääteinen suunnitelma, joka koskee 0–29-vuotiaita lapsia ja nuoria sekä heidän perheitään. Puumalan suunnitelma pohjaa maakuntatasoiseen Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Viimeisin suunnitelma on päivätty vuosille 2022–2023. Suunnitelman keskiössä on perhekeskustoiminta, jossa avoin toiminta, varhainen tuki ja palvelut verkostoidaan perheiden tarpeita vastaavaksi yhteensovitetuksi ja toimivaksi kokonaisuudeksi. Suunnitelmassa tuodaan esille lapsi- ja perheystävällisen toimintakulttuurin vahvistaminen. Tämä tulee vahvasti esille Puumalassa, jolle on myönnetty Unicefin Lapsiystävällinen kunta -status vuonna 2021, ja jonka puitteissa lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin eteen ja lapsen oikeuksien toteutumiseksi tehdään vahvasti töitä.

Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman painopisteitä ovat perhelähtöisyys, turvallisuus, osallisuus ja yhdenvertaisuus, varhainen tuki sekä vanhemmuuden, parisuhteen ja erotilanteiden tuki. Palvelut on rakennettu vastaamaan lapsiperheiden erilaisiin tarpeisiin.

3.1 Varhaiskasvatus

Puumalan varhaiskasvatuspalveluihin kuuluu tällä hetkellä päiväkotihoito. Mikäli perheellä on päivähoiton tarvetta työn tai opiskelujen takia, pyritään hoitopaikka järjestämään tarpeiden mukaisesti. Perheille mahdollistetaan lasten ilt- ja viikonloppuhoito vanhempien työn vuoksi. Lapselle turvataan koko varhaiskasvatusajan hänen kehitystasonsa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Lapsen oppimispolku ja varhaiskasvatussuunnitelma suunnitellaan ja laaditaan yhteistyössä huoltajien ja varhaiskasvatuksen opettajien kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmaan liitetään S2-suunnitelma. Hakemus varhaiskasvatukseen löytyy kunnan nettisivuilta. Lisätietoa varhaiskasvatuksesta on saatavilla päiväkodin johtajalta.

Hoidon alkaessa käydään keskustelut tarvittaessa tulkin avulla lapsen ja perheen tarpeista sekä toiveista. Lapsen kielen kehityksen tukemiseksi laaditaan S2 -suunnitelma (Suomi toisena kielenä -opetus). Suunnitelmaa varten kartoitetaan lapsen lähtötaso, kirjataan tavoitteet kielen oppimiselle ja oppimisen arvioinnille.

Lapsen kannalta kotoutuminen tapahtuu vähitellen päivähoidon arjessa. Suomen kieltä opitaan kielellistämällä, mallintamalla ja havainnollistamalla lapselle asioita. Käytössä voivat olla esimerkiksi erilaiset kuvat, KieliPeda-työväline sekä Roihusten perhe ja Kielinuppu-materiaalit. Vanhempien kanssa keskustellaan lapsen tuonti- ja hakutilanteissa lapsen päivän kulusta sekä esimerkiksi suomalaisen arkeen ja kulttuuriin liittyvistä asioista. Päivähoitossa järjestetään myös vanhempainiltoja, joihin vanhemmat voivat osallistua. Mikäli lapsella on kehityksessä tuen tarvetta, hänen kehitystään tuetaan ja lapselle tehdään tehostetun tai erityisen tuen päätös.

3.2 Esi- ja perusopetus

Monikulttuurisen esi- ja perusopetuksen tavoitteena on, että maahanmuuttajaoppilaat integroituvat suomalaiseen kouluun ja yhteiskuntaan saatuaan mahdollisimman hyvän vastaanoton, opetuksen ja tuen. Oppilaiden omaa kulttuuri-identiteettiä tuetaan järjestämällä mahdollisuuksien mukaan eri kieliryhmille oman äidinkielen ja kulttuurin opetusta.

Kunta järjestää esiopetus- ja oppivelvollisuusikäisille maahanmuuttajille peruskouluopetukseen valmistavaa ryhmämuotoista opetusta, mikäli lapsia tulee samanaikaisesti Puumalaan vähintään neljä (4). Mikäli maahanmuuttajataustaisia oppilaita tulee samanaikaisesti vähemmän kuin neljä (4), oppilas tai oppilaat sijoitetaan yleisopetuksen luokkiin ja heille annetaan tehostetusti perusopetukseen valmistavaa opetusta. Tavoitteena on, että oppilas saavuttaa mahdollisimman hyvän kielitaidon ja muut tarvittavat valmiudet peruskouluopetukseen siirtymiseksi. Jotta jokaisella ryhmässä olisi mahdollista saavuttaa ne tavoitteet ja sisällöt, jotka valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteissa on määritelty, pyritään valmistavan opetuksen ryhmäkoko pitämään suhteellisen pienenä (8–10 oppilasta).

Oppilaat opiskelevat valmistavan opetuksen ryhmässä suomen kieltä. Opetuksen tavoitteena on toiminnallinen kielitaito. Varhaisessa vaiheessa suomen kieltä aletaan käyttää myös opiskeluvälineenä, niin että opinto-ohjelmaan liitetään peruskoulun muita aineita. Valmistavan opetuksen aikana oppilaat integroituvat osittain yleisopetuksen luokkiin. Valmistavan opetuksen päätyttyä oppilas sijoituu kouluun luokalle, joka on mahdollisimman lähellä hänen ikätasoaan.

Maahanmuuttajavanhemmat tarvitsevat tietoa suomalaisesta koulujärjestelmästä voidakseen tukea lastensa koulunkäyntiä. Mahdollisuuksien mukaan huoltajille voidaan järjestää erillisiä keskustelutilaisuuksia, niin sanottuja vanhempainkouluja, joissa käsitellään suomalaiseen kulttuuriin ja käytännön kouluelämään liittyviä asioita. Vanhempainvartteihin ja keskustelutilaisuuksiin järjestetään tarvittaessa tulkkaus.

Toiminnallisen kielitaidon saavuttaminen on pitkä ja yksilöllinen prosessi, joka voi kestää jopa kuudesta kahdeksaan vuotta. Suomen kielen opetuksen tulee olla järjestelmällistä ja sen kehittymistä tulisi arvioida säännöllisesti. Niin pitkään kuin oppilaan suomen kielen taito ei kaikilla kielitaidon osa-alueilla (puhuminen, kuullun ymmärtäminen, lukeminen, kirjoittaminen ja kielitieto) ole äidinkielen puhujan veroinen, hänellä on mahdollisuus opiskella äidinkieli ja kirjallisuus -oppiainetta suomi toisena tai vieraana kielenä -oppimäärän mukaisesti (S2). Valtio tukee erillistä suomi toisena kielenä -opetusta kuuden vuoden ajan. Tarvittaessa suomi toisena kielenä -opetusta voidaan antaa maahanmuuttajaoppilaalle koko kouluajan. Suomi toisena kielenä -opetus voidaan toteuttaa sekä erillisessä S2-ryhmässä, että omassa luokassa eriyttäen. Oppimäärä huomioidaan oppilaan arvioinnissa myös muissa oppiaineissa. Kielitaito tulisi arvioida moniammatillisesti erityisesti nivelvaiheissa (esikoulu tai 1. luokka, 6. tai 7. luokka ja peruskoulun päätyminen).

Kotoutuminen vaatii yhteistyötä. Harrastusmahdollisuudet, mutkaton yhteys kantaväestöön kuuluvien ikätovereidensa kanssa ja ympäröivään yhteiskuntaan tutustuminen ovat yhdenvertaisuuden välttämättömiä edellytyksiä. Puumalan yhtenäiskoulu järjestää runsaasti erilaista kerhotoimintaa, joka luo oivat mahdollisuudet kotoutumisen edistämiseksi. Puumalan esi- ja perusopetus tekee yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa, joita ovat esimerkiksi varhaiskasvatuspalvelut,

maahanmuuttopalvelut ja liikunta- ja nuorisotoimi. Lisätietoa Puumalan perusopetuksesta on saatavana perusopetuksen rehtorilta, kunnan nettisivuilta ja Puumalan yhtenäiskoulun omilta nettisivuilta.

3.3 Hyvinvointipalvelut

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa on aloittanut toimintansa vuoden 2023 alusta ja on ottanut vastuun Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen sekä pelastustalvelujen järjestämisestä. Eloisa järjestää monipuolisia sosiaali- ja terveydenhuollon talveluja lapsiperheille. Perhepalveluiden päätavoitteena on tukea lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia ja hyvää arkea. Lisäksi on tärkeää, että talvelut ovat helposti saavutettavissa ja ne ovat koko perheen tarpeita huomioivia.

Perhetalo

Perheiden hyvinvointiin ja syrjäytymisen ehkäisyyn keskittyvä Perhetalo on rakennettu osana Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymän ESPER-hanketta, jossa hyvinvointialueen erikoissairaanhoido sekä perusterveydenhuollon ja sosiaalityön talvelut haluttiin keskittää Mikkelin keskussairaalan alueelle. Kiinteistön suunnittelun lähtökohtana on ollut parantaa lapsiperheiden talvelua sekä luoda talveluista saumaton kokonaisuus yli toimialarajojen. Perhekeskuksessa tarjotaan perheille laajasti perheiden sosiaali- ja terveystalveluita neuvola- ja perhetyöstä erityisen tuen talveluihin kuten erikoissairaanhoidoon, lastensuojeluun ja perheoikeudellisiin talveluihin.

Perheneuvo

Lapsiperheiden asiakasohjaukseen eli perheneuvoon voi olla yhteydessä, kun jokin asia lapsen, nuoren tai perheen tilanteessa huolestuttaa. Perheneuvo on tarkoitettu perheille, joissa on ainakin yksi alle 18-vuotias lapsi. Perheneuvo on tukea tarvitsevan lapsen tai perheen talvelu, joka perustuu talvelutarpeen arviointiin ja asiakassuunnitelmaan. Sosiaalityalveluiden tarvetta arvioi lapsiperheiden sosiaalityöntekijä. Perheneuvosta on hyötyä, jos koetaan tarvetta perhetyön konkreettiselle arjen tuelle esimerkiksi perhe-elämän sujuvuuden ja arkirytmien vahvistamiseen, vanhemmuuden keinojen lisäämiseen, perheen myönteisen vuorovaikutuksen lisääntymiseen ja erilaisiinmuutostilanteisiin.

Perheneuvo tarjoaa ohjausta ja neuvontaa kaikille lapsiperheille. Perheneuvo auttaa erityisesti silloin, kun halutaan keskustella elämäntilanteesta, kysyä neuvoa tai vaihtoehtoja asiointiin ja arjen kysymyksiin liittyen. Sieltä saa tietoa myös kunnan tarjoamista mahdollisuuksista, tapahtumista ja talveluista lapsiperheille. Tarvittaessa Perheneuvo ohjaa ja neuvoo oikean talvelun perheelle.

Perheneuvo on kaikkien lapsiperheiden tukena erilaisissa elämäntilanteissa. Perheneuvosta löytyy enemmän tietoa Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisan nettisivuilta.

Sähköinen perhekeskus

Sähköinen perhekeskus on lasten, nuorten ja perheiden talvelutietoja kokoava sähköinen alusta, jossa on valtakunnallisten tietojen lisäksi maakunnassa eri julkisten toimijoiden ja järjestöjen tuottamien talvelujen tietoja yhteydenottokanavineen ja toimipisteineen. Sähköinen perhekeskus ei

korvaa verkostomaisesti toimivaa perhekeskusta ja fyysisiä toimipisteitä vaan on sähköinen kanava, joka mahdollistaa tiedon ja tuen saannin ajasta ja paikasta riippumatta. Sähköinen perhekeskustointi ei ole vielä täysimittaisesti käytössä (tilanne toukokuu 2023).

4 Nuorten palvelut

4.1 Nuorisopalvelut

Nuorisopalvelut tarjoavat maahanmuuttajanuorille samoja palveluita kuin kantaväestöllekin: monipuolista vapaa-ajan toimintaa, harrastuksia, tietoa ja neuvontaa, avointa nuorisotilatoimintaa, koulunuorisotyötä, etsivää nuorisotyötä, digitaalista nuorisotyötä, leirejä ja retkiä sekä erilaisia nuorten osallisuuskanavia. Nuorisopalvelujen kautta tuetaan maahanmuuttajien kotoutumista integroimalla heitä yhteen kantasuomalaisien kanssa sekä lisäämällä sitä kautta keskinäistä yhteisymmärrystä ja vuorovaikutusta. Nuorille suunnattuja palveluja edistävän nuorisolain (1285/2016) tavoitteena on muun muassa parantaa nuorten elinoloja, tukea nuorten tasapainoista kehitystä, vahvistaa nuorten osallistumista ja edistää heidän vaikuttamismahdollisuuksiaan erilaisten osallistavien ja ennaltaehkäisevien toimintojen kautta.

Nuorisotyötä tehdään nuorisotiloissa tai seinättömän toiminnan pohjalta tarjoamalla nuorille mielekästä tekemistä ja paikka yhdessä olemiseen. Nuoriso-ohjaajat ovat mukana lasten ja nuorten elämässä monissa eri yhteyksissä. Eri-ikäisille nuorille tarjotaan monipuolisia palveluja yhteistyössä myös kunnassa toimivan monialaisen toimijaverkoston kanssa. Puumalassa on tarjolla minitalotoimintaa viidennen ja kuudennen luokan oppilaille. Nuorisotalotoiminta on tarkoitettu seitsemäsluokkalaisista eteenpäin aina 20-vuotiaisiin nuoriin saakka. Lisäksi nuorisopalvelut järjestävät erilaisia kerhoja. Nuorisovaltuusto on puolestaan Puumalassa asuvien tai Puumalassa kirjoilla olevien nuorten vaikutuskanava kunnan päättäjien suuntaan. Nuorisovaltuusto kertoo nuorten tarvitsemista palveluista sekä järjestää itse tapahtumia ja suunnitelmia nuorille tärkeistä asioista.

Lisätietoa Puumalan nuorisopalveluista antavat vapaa-aikasihteeri ja etsivä nuorisotyöntekijä. Tietoa löytyy myös osoitteesta <https://po1nt.fi/puumala/puumala/>

4.2 Lukiokoulutus

Puumalalaisten osalta lukiokoulutus toteutuu lähikunnissa (esim. Mikkeli, Sulkava ja Imatra), sillä Puumalassa ei järjestetä lukiokoulutusta. Lukiokoulutuksessa maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan opetussuunnitelman perusteita ja lukion paikallista opetussuunnitelmaa, huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat kuten suomen tai ruotsin kielen taito, äidinkieli sekä kulttuuri, maassaoloaika ja aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu tukevat opiskelijan kasvamista sekä suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön että opiskelijan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Maahanmuuttajalle ja muulle vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta suomea toisena kielenä, mikäli hänen suomen kielen taitonsa ei arvioida olevan äidinkiellisen tasoinen kaikilla kielitaidon osa-alueilla.

Maahanmuuttajille ja muille vieraskielisille voidaan mahdollisuuksien mukaan järjestää myös oman äidinkielen opetusta yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on tarkoitettu lukiolaisille, joiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Lähtökohtana on, että lukiolainen osaa suomen kielen perusteet. Tavoitteena on, että lukiolainen saavuttaa sellaisen suomen kielen taidon, että hän voi opiskella täysipainoisesti kaikkia lukion oppiaineita sekä selviytyä jatko-opinnoissa ja työelämässä suomen kielellä.

Aikuisten lukiokoulutuksen suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet ja sisällöt rakentuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Yhdessä oman äidinkielen opetuksen kanssa suomen kielen opetus vahvistaa opiskelijan monikulttuurista identiteettiä ja rakentaa pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle. Aikuisilla vieraskielisillä opiskelijoilla saattaa olla huomattavasti heterogeenisempi suomen kielen taito kuin nuorilla. Toiset ovat omaksuneet melko hyvän suomen kielen taidon ympäristön sekä perusopetuksen ansiosta, toiset taas aloittavat lukio-opinnot käytyään vain jonkin peruskurssin tai osallistuttuaan valmistavaan opetukseen. Kaikki eivät myöskään opiskele kaikkia aineita suomeksi. Opettajan on alussa perehdyttävä opiskelijoiden kielitustaan ja lähtötasoon sekä tarvittaessa opastettava heitä täydentämään perustietojaan ja -taitojaan.

Kielten opetuksen ohella maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten opiskelijoiden tulee saada myös muuta tarvittavaa tukea lukio-opinnoista selviytyäkseen. Maahanmuuttajia ja muita vieraskielisiä opiskelijoita informoidaan jo lukio-opintojen alussa erilaisista opiskelumahdollisuuksista, tukijärjestelyistä ja heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

4.3 Ammatillinen koulutus

Otavan Opisto

Mikkelissä sijaitseva Otavan opisto järjestää lukio-opetusta internaattimuotoisessa aikuislukiossa, aikuisten perusopetusta maahanmuuttajille ja monipuolisesti vapaan sivistystyön koulutuksia ja yliopistoon valmentavia linjoja. Opiston toiminta-ajatus on etsiä uusia oppimisen tapoja ja muotoja sekä täydentää nykyistä opetusjärjestelmää.

Otavan Opiston aikuislukiossa voi opiskella lukion oppimäärän ja suorittaa sen jälkeen ylioppilastutkinnon. Aikaisemmat opinnot voidaan hyväksi lukea ja lukio-opintojen kesto on kahdesta neljään vuotta henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan. Ylioppilaskirjoitukset voi hajauttaa opiskelijan tarpeiden mukaan kolmeen perättäiseen kirjoituskertaan. Opiskelu, ruokailu koulupäivinä ja asuminen opiston asuntolassa ovat opiskelijoille maksuttomia. Yli 17-vuotias opiskelija on oikeutettu opintotukeen.

Etelä-Savon ammattiopisto (Esedu)

Etelä-Savon ammattiopisto Esedu Mikkelissä on monialainen toisen asteen ammatillinen oppilaitos. Oppilaitos tarjoaa koulutusta seitsemällä eri alalla yli 90 tutkintoon sekä nuorille että aikuisille. Ammatillisiin koulutuksiin voi hakea yhteishaun tai jatkuvan haun kautta. Ammatillinen peruskoulutus on tarkoitettu kaikenikäisille henkilöille, joille laissa määritellyt opintojen edellytykset täyttyvät.

Mikäli hakijalla ei ole Suomessa suoritettua peruskoulun päättötodistusta, häneen voidaan soveltaa yhteishaussa harkintaan perustuvaa valintaa tai hän voi hakeutua opiskelemaan jatkuvan haun kautta. Jos hakijan äidinkieli on muu kuin suomi, hänen pitää osoittaa, että hänen kielitaitonsa riittää opiskeluun. Osoittaminen tapahtuu oppilaitoksen järjestämällä kielikokeella tai oppilaitoksen hyväksymällä todistuksella. Oppivelvollisten hakijoiden osalta kielitaito tai sen puute ei voi olla karsiva tekijä opiskelijavalinnassa. Opiskelijat saavat tarvittaessa lisätukea suomen kielen opiskeluun opintojen aikana esimerkiksi opiskelualmiuksia tukevien opintojen (OPVA) kautta.

Etelä-Savon ammattiopistossa järjestetään paljon erilaista maahanmuuttajille suunnattua koulutusta. Maahanmuuttajille suunnattua koulutusta järjestetään työvoimakoulutuksena (KasvuEsedu: kotoutumiskoulutus, Valtti) sekä omaehtoisenä koulutuksena. Omaehtoista koulutusta on esimerkiksi tutkintoon valmentava koulutus (TUVA), jossa opiskelijat voivat kehittää suomen kielen taitoa ja opiskelualmiuksia sekä tutustua erilaisiin koulutuksiin ja työelämään. Lisäksi siellä voi suorittaa ammatillisen koulutuksen tai lukion opintoja.

Lisäksi Esedussa on aikuisille maahanmuuttajille suunnattua POLKU - Maahanmuuttanut matkalla ammattiin -koulutusta. Kyseinen koulutus on ollen matalan kynnyksen ohjaava koulutus ammatillisiin opintoihin. Koulutuksessa lisätään työllistymisvalmiuksia, opitaan suomen kieltä ja erilaisia opiskelutaitoja, harjoitellaan käytännön töitä ja suoritetaan tutkinnon osa ammatillisesta tutkinnosta.

5 Aikuisten palvelut

Kotoutuminen on pitkäkestoinen prosessi, jonka aikana maahanmuuttajat saavat tarvittavia valmiuksia ja tietotaitoja, jotka auttavat heitä rakentamaan arkielämää sekä ymmärtämään oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa kunnan asukkaina. Kunnan tehtävänä on varmistaa, että sen palvelut ja yhteistyö muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa on sujuvaa ja maahanmuuttajat saavat tarvitsemansa palvelut, jotka tukevat kotoutumisen tavoitteita ja laajempaa ymmärrystä, jolla he hahmottavat asemaansa yhteiskunnassa.

5.1 Digi- ja väestötietojärjestelmä (DVV)

Maahanmuuttajan on käytävä henkilökohtaisesti rekisteröitymässä Suomen väestötietojärjestelmään, kun hän muuttaa ensimmäistä kertaa Suomeen eikä ole saanut henkilötunnusta oleskelulupaa hakiessaan. Rekisteröinnin yhteydessä hakija saa henkilötunnuksen, jos ei ole sitä aiemmin saanut. Kotikunnan saamiseksi maahanmuuttajan tulee aina asioida digi- ja väestötietovirastossa.

5.2 Suomen kielen opetus / Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutuksessa opiskellaan suomen kieltä, tutustutaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. Kotoutuminen suomen kielellä edellyttää suomen kielen lähtötasoarviointia, jolla arvioidaan, minkälaista koulutusta tai muuta palvelua maahanmuuttaja tarvitsee. Kotoutumiskoulutus

on pääasiassa tarkoitettu asiakkaille, joilla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan. Kotoutumiskoulutukseen hakeudutaan TE-toimiston tai Mikkelin seudun työllisyyden kuntakokeilun kautta.

5.3 Etelä-Savon TE-toimisto

TE-toimistolla on keskeinen osa maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi työllistämiseen ja työvoimapolitiittiseen koulutukseen liittyvien palveluiden kautta. Työvoimapolitiittisilla autetaan täällä asuvia ulkomaalaisia sijoittumaan mahdollisimman nopeasti avoimille työmarkkinoille. Tätä edistetään neuvonta- ja ohjauspalveluilla, koulutuksen avulla ja erilaisilla tuetun työllistämisen keinoilla. TE-toimisto ja kunta vastaavat alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimisesta, mutta ne voivat pyytää hyvinvointialuetta osallistumaan siihen, mikäli maahanmuuttajan palvelutarve tätä edellyttää. Kunnan on laadittava alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma maahanmuuttajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea. Kunta saa Kansaneläkelaitokselta tiedon näistä henkilöistä.

Työvoimakoulutus on tärkeä osa työllistämispalveluita, ja maahanmuuttajien kohdalla suomen kielen koulutukset ovat olennaisia erityisesti kotoutumisvaiheessa. Työvoimakoulutuksena järjestetään kieli- ja kotoutumiskoulutusta. Nämä ovat niin sanottuja kotoutumiskoulutuksia, joiden tavoitteena on antaa aikuiselle maahanmuuttajalle kielelliset, yhteiskunnalliset ja elämänhallintaan liittyvät valmiudet. TE-toimiston kautta järjestetään sekä ammatillista että niin sanottua valmentavaa koulutusta. Valmentava koulutus (työvoimapolitiittinen tai siihen rinnastettava) tarkoittaa erilaisia suomen kielen koulutuksia, yleissivistäviä koulutuksia tai eri ammatillisiin opintoihin valmentavia koulutuksia.

Muita työllistymistä edistäviä toimenpiteitä ovat palkkatuki ja työkokeilu. Työpaikat edellä mainittuihin hankkii maahanmuuttaja itse, TE-toimisto tai työsuunnittelija. Työnhakija, työkokeilun järjestäjä ja TE-toimisto tekevät sopimuksen kyseisestä toimenpiteestä. TE-toimiston asiakastyö kohdistuu asiakkaisiin, jotka eivät kuulu kuntakokeilun asiakaskuntaan (työssä olevat). Lisäksi TE-toimiston rooli on vahva työnantaja- ja yrityspalvelujen kautta. Sekä tieto työvoiman tarpeesta että työnantajan edellytykset kotoutujien työllistämiseen ovat olennaisia tietoja. Tältä osin TE-toimiston yhteistyö kuntakokeilun kanssa on systemaattista.

5.4 Työllisyyspalvelut ja työllisyyden kuntakokeilu

Kotoutujan työllistymistä edistetään Puumalan kunnan sekä Mikkelin seudun työllisyyden edistämisen kuntakokeilun kautta. Puumalan kunta on mukana Mikkelin seudun työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa, jossa kotoutumisen työn päävastuu on siirretty kuntakokeilun TE-taustaisille oma- valmentajille. Puumalan kunta auttaa Puumalassa asuvia kotoutujia tarvittaessa yksilöllisesti kunkin tarpeista lähtien työllistymis- ja koulutusasioissa. Kotoutuja pystyy saamaan tarvittaessa rinnalla kulkevan omavalmentajan edistämään työkokeilujen, palkkatuetun työn, työn- tai koulutuksen järjestymistä ja niissä onnistumista. Puumalan kunnan hallintopalvelut (kunnanjohtaja ja palkkasih-teeri) hoitavat kunnan palkkatuki- ja veloitetyöllistämistä sekä nuorten kesätyöllistymistä.

Kuntakokeilu luo pohjaa vuoden 2025 uudistukselle, jossa työvoimapalvelut siirtyvät kuntien vastuulle. Jo kokeilun aikana on mahdollista yhdistää paremmin kotoutujien työvoimapalveluihin liittyvä viranomaistyö ja kuntien viranomaistyötä tukevat palvelut.

Mikkelin seudun kuntakokeilun taustalla on laki julkisista työvoima- ja yrityspalveluista sekä kokeiluun liittyvä erityislaki työllisyyden kuntakokeiluista. Siihen liittyy vastuu kaikista työttömänä olevista työnhakija-asiakkaista, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, eli kotoutumisasiakkaat. Kuntakokeilun kautta asiakkaalle tarjotaan pääsääntöisesti samat palvelut, joita asiakkaat ovat aikaisemmin saaneet TE-toimiston kautta.

5.5 Työperusteinen maahanmuutto

Maahanmuuttajille annetaan ohjausta ja neuvontaa kaikissa elämän kysymyksissä maahantuloopereusteesta riippumatta. Huomiota kiinnitetään erityisesti työperäisten maahanmuuttajien tavoittamiseen sekä koko perheen saumattomaan palvelemiseen. Perheen onnistuneen integroitumisen kannalta on tärkeää kiinnittää huomiota puolison tukemiseen.

Työssä käyvien maahanmuuttajien omaehtoista suomen kielen opiskelua on tärkeää edistää ja tukea yhteistyössä työnantajien, yritysten ja koulutusorganisaatioiden kanssa. Kurssitarjonnan tulisi olla riittävän monipuolista ja opiskelutapojen joustavia (esim. verkkokurssit).

Työperusteisen maahanmuuttajan tukemiseksi ja vastaanottavuuden lisäämiseksi tiivistetään yhteistyötä yritysten ja työnantajien kanssa. Työyhteisöt tarvitset koulutusta ja perehdytystä toisesta kulttuurista tulevien työntekijöiden kohtaamiseen ja vastaanottamiseen.

Työperusteisen maahanmuuttajan onnistunut asettautuminen ja aito integroituminen on yksi keskeisimmistä edellytyksistä paikkakunnalle jäämisessä ja kiinnittymisessä. Paikkakunnan pitovoimaa voidaan edistää tarjoamalla riittävästi tukea muun muassa suomen kielen opiskeluun, sosiaalisten verkostojen luomiseen, harrastusten löytämiseen ja päivähoiton järjestämiseen. Nämä tukitoimenpiteet soveltuvat suurelta osin myös paikkakunnan ulkopuolisten, kantasuomalaisten henkilöiden ja heidän perheenjäsentensä muuttoon työpaikan perässä Puumalaan. Paikkakunnan ja koko maakunnan pitovoimaa voidaan kehittää yhteistyössä kuntien, yritysten ja muiden kehittämisorganisaatioiden kesken.

5.6 Elinkeinopalvelut

Puumalan kunnan elinkeinopalvelut auttavat alueen yrityksiä kehittymään ja kasvamaan. Yrityspalvelujen kautta saa apua liikeidean arvioinnissa, uuden yrityksen perustamisessa, rahoituksen hakeemisessa, liiketoiminnan kehittämisessä sekä kansainvälistymisessä. Elinkeinoasioista antavat lisätietoja kunnanjohtaja ja elinkeinokehittäjä.

5.7 Sosiaali- ja terveystalvelut

Sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuu on Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisalla, jonka vastuulla on kyseisten talvelujen järjestämisestä 12 kunnan alueella. Lisätietoa Eloisasta löytyy: <https://etelasavonha.fi/>. Puumalassa sosiaali- ja terveystalvelut on keskitetty Puumalan hyvinvointiasemalle.

Kotoutumisen edistäminen ja maahanmuutto

Kotoutumisen edistäminen ja maahanmuutto -yksikkö (ent. Essoten maahanmuuttotalvelut) toimii sosiaalitalvelujen tulosalueella osana työikäisten talveluja. Yksikön talveluja ovat sosiaalihojaus, sosiaalityö, kotoutumista edistävä perhetyö, talvelutarpeen arvio, terveydenhoitajan talvelut, ohjaus ja neuvonta. Yksikkö toimii laajassa monialaisessa verkostossa sekä antaa konsultaatiota eri tahoille. Tiimiin kuuluu talveluesihenkilön lisäksi ohjaajia, sosiaalityöntekijä sekä terveydenhoitaja. Hyvinvointialueen talveluja täydentävät osaltaan kunnan eri talvelut, alueen järjestöt ja yhdistykset sekä muut toimijat.

5.8 Puumalan kunnan asiointipiste

Puumalan kunnantalolla (Keskustie 14) sijaitsevassa asiointipisteessä on saavutettavissa kunnan talvelujen lisäksi avustavia asiakastalveluja Kelan, TE-toimiston, Verohallinnon ja DVV:n alan asioista. Asiointipisteessä on mahdollisuus myös etätalveluun.

5.9 Asuminen

Kunnan tehtäviin kotoutumisessa kuuluu asumisen järjestäminen. Puumalan kunnan vuokratotalvelu- tiöllä on vuokrahuoneistoja, josta asun- toja voidaan tarjota. Valtio korvaa pakolaisille varattujen asun- tojen vuokrat kunnalle täysimääräisesti. Maahanmuuttajille on samat asun- tojen myöntämiskri- teerit kuin muillekin hakijoille. Kunta varautuu pakolaisten vastaanottamiseen riittävällä määrällä vuokra-asun- toja.

5.10 Kela

Mikkelin Kelan talvelupisteessä opastetaan ja neuvotaan kaikissa Kelan etuuksiin liittyvissä asioissa, tarvittaessa myös pika- tai etätalveluttuna. Kela ohjaa ja neuvoo maahanmuuttajia ja tekee päätöksen siitä, kuuluko hakija Suomen sosiaaliturv- an piiriin. Suomen sosiaaliturvajärjestelmä perustuu maassa asumiseen. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta, kaikilla Suomessa vakinaisesti asuvilla on oikeus Kelan myöntämiin sosiaaliturv- aetuuksiin. Vastaavat talvelut ovat saavutettavissa Puuma- lan kunnantal- on asiointipisteessä etätalveluna.

5.11 Poliisi

Itä-Suomen poliisilaitoksen alaisuudessa toimivat poliisiasemat ovat Mikkeliissä, Savonlinnassa ja Varkaudessa. Poliisin tehtävänä on turvata yleinen järjestys ja turvallisuus sekä estää ennalta rikoksia ja selvittää niitä. Poliisin toiminnan keskeinen tavoite on mahdollistaa turvalliset olot kaikille kansalaisille, jotka asuvat Suomessa.

Kansainvälistä suojelua koskeva hakemus eli turvapaikkahakemus on jätettävä poliisille tai Rajavartiolaitokselle maahan saavuttaessa tai mahdollisimman pian sen jälkeen. Kaikilla poliisilaitoksilla on valmius ottaa vastaan turvapaikkahakemus ja rekisteröidä turvapaikanhakija. Hakemuksen jättämisen jälkeen turvapaikanhakija ohjataan majoittumaan Maahanmuuttoviraston määrittelemään vastaanottokeskukseen, ja tällöin turvapaikka-asian käsittely siirtyy Maahanmuuttoviraston tehtäväksi.

Maakunnallisella ankkuritoiminnalla tuetaan nuorten hyvinvointia ja ennaltaehkäistään rikoksia moniammatillisen ryhmätyöskentelyn pohjalta. Ankkuritoimintaa kuuluu poliisin lisäksi asiantuntijoita sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimesta.

6 Vapaa-ajan palvelut

Tutustuminen suomalaiseen kulttuuriin, historiaan ja kulttuuriperintöön helpottaa maahanmuuttajien kotoutumista ja antaa eväitä tulevaisuuteen suuntaamisessa. Maahanmuuttajien kotoutumista, osallisuutta ja hyvinvointia tuetaan monipuolisesti myös kunnan kulttuuri- ja liikuntapalveluissa sekä eri järjestö- ja seuratoiminnoissa. Vapaa-ajan toiminta sekä -palvelut edistävät muun muassa sosiaalisten suhteiden kehittymistä, omaa elämänhallintaa, verkostojen muodostumista, osallisuutta ja yhteisöön kuulumista sekä kielen ja kulttuurin oppimista. Toiminnan avulla edistetään myös kahdensuuntaista kotoutumista sekä hyviä väestösuhteita saattamalla eri kulttuuritaustaisia maahan muuttaneita sekä valtaväestöä yhteen.

6.1 Kirjasto

Puumalan kirjastossa maahanmuuttajien palvelut on sisällytetty kirjaston yleisiin palveluihin ja ne on tarkoitettu kaikenikäisille asiakkaille. Aineistojen haun voi tehdä Lumme-finnassa englannin kielellä. Maahanmuuttajille on koottu omat selkokielliset sivustot Mikkelin seutukirjaston alle, josta saa opastusta palveluihin selkokielellä ja englanniksi.

Kirjaston käyttö on kaikille ilmaista. Kirjastossa voi lukea, käyttää tietokonetta, viettää aikaa, tavata ystäviä ja osallistua tapahtumiin. Kirjastosta voi lainata myös muun kielisiä kirjoja, lehtiä, elokuvia, musiikkia, tietokonepelejä ja kielikursseja. Kirjastossa on aineistoa suomen kielen opiskeluun ja siellä voi lukea sanoma- ja aikakauslehtiä eri puolilta maailmaa.

6.2 Kansalaisopisto

Kansalaisopisto tukee maahanmuuttajia osallistumaan kansalaisopiston yleissivistäviin opintoihin ja muuhun kurssitoimintaan, joissa muodostuu luontevaa kanssakäymistä ja ystävystymistä paikkakunnan valtaväestön kanssa. Opisto pyrkii toiminnallaan eri yhteistyötahojen kanssa edistämään myönteistä kanssakäymistä maahanmuuttajien ja paikallisen väestön kanssa. Kansalaisopistossa järjestetään myös suomen kielen kursseja maahanmuuttajille.

6.3 Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluiden tarjonta on suunnattu niin kantaväestölle kuin maahanmuuttajillekin. Liikuntapalvelut toimivat tarvittaessa yhteistyössä muiden maahanmuuttajien kanssa työtä tekevien tahojen kanssa. Tietyillä liikuntapaikoilla, kuten uimarannoilla, järjestyssäännöt ja ohjeistukset ovat useammilla kielillä. Tarvittaessa lisätään eri kieliversioita. Liikuntapalveluiden henkilökunta kertoo tarvittaessa Puumalan kunnan liikuntatarjonnasta sekä muun muassa uimaopetuksen tärkeydestä ja uinnin opetuksesta maahanmuuttajille.

6.4 Yleiset kulttuuripalvelut

Kulttuuripalvelut järjestävät kulttuuritapahtumia yhdessä eri toimijoiden kanssa. Kunnan kulttuuripalvelut ovat myös maahanmuuttajien käytettävissä. Kulttuuritoiminnat ja -harrastukset tukevat maahanmuuttajien kotoutumista.

Maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret pääsevät Puumalassa osalliseksi kulttuurikasvatussuunnitelmaan, joka tuo taiteen ja kulttuurin tasavertaisesti osaksi kaikkien varhaiskasvatus- ja perusopetusikäisten lasten arkea. Kulttuurikasvatussuunnitelman kautta päiväkotij- ja kouluikäiset lapset pääsevät osalliseksi vuosittain johonkin kulttuuri- ja kirjastosisältöön, saavat koululle vierailijoita eri taiteenaloilta tai pääsevät osallistumaan muihin taiteen ja kulttuurin toimintoihin.

6.5 Kolmannen sektorin palvelut

Kotoutumisen tavoitteena on, että maahanmuuttajat voivat osallistua erilaisten palvelujen kautta suomalaisen yhteiskunnan toimintaan kuten muutkin maassa asuvat. Monet kolmannen sektorin toimijat ovat mukana kotoutumistyössä.

Järjestöissä työskentelee ammattilaisina ja vapaaehtoisina henkilöitä, joilla on myös omaa kokemuksellista tietoa kotoutumisesta ja he voivat näin tarjota tärkeää vertaistukea sitä tarvitseville. Vapaaehtoiset toimivat myös esimerkiksi ystävinä, tukihenkilöinä, vertaisryhmien ohjaajina sekä asiantuntijoina, ja näin tukevat maahanmuuttajien lisäksi myös kotoutumista tukevia eri alan ammattilaisia. Vapaaehtoisilla on ollut tärkeä rooli esimerkiksi ukrainalaisten kotouttamisessa.

Mikkelissä toimii Monikulttuurityö Mimosa ry, jonka palvelut ovat käytettävissä myös Puumalassa asuville ulkomaalaistaustaisille henkilöille. Mimosan toiminnan tavoitteena on edistää alueella asuvien maahanmuuttajien kotoutumista, hyvinvointia ja osallisuutta, vähentää syrjäytymistä ja ennakkoluuloja sekä edistää yhdenvertaisuutta, monikulttuurisuutta, kahdensuuntaista kotoutumista sekä maahanmuuttajatyötä tekevien eri tahojen monialaista yhteistyötä. Tavoitteiden toteuttamiseksi yhdistys ylläpitää kaikille avointa kohtaamispaikkaa, Monikulttuurikeskus Mimosaa, joka on toiminut alueella jo yli 23 vuotta. Monikulttuurikeskus Mimosa toimii kaikille avoimena matalan kynnyksen kohtaamispaikkana, jonka toimintaan ovat tervetulleita kaikki, maassa asutusta ajasta tai kansalaisuudesta riippumatta

Puumalassa toimii esimerkiksi Suomen Punaisen Ristin ja Mannerheimin lastensuojeluliiton paikallisosastot. Nämä ja monet muutkin järjestöt ja yhdistykset järjestävät ohjelmaa, johon myös maahanmuuttajat ovat tervetulleita.

6.6 Seurakunnat

Puumalassa toimii evankelisluterilainen seurakunta (Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan Puumalan aluseurakunta). Seurakunta on aktiivinen toimija kotoutumisessa. Se järjestää kirkollisten toimistusten lisäksi esimerkiksi lapsiperheiden kerhokahvilaa. Diakonia tekee yhteistyötä vastaanottokeskuksen kanssa.

7 Seuranta

Maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi tarvitaan useiden tahojen toimenpiteitä ja erityisesti poikkihallinnollista yhteistyötä. Kotoutumisohjelma on tarkoitettu työvälineeksi maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvissä asioissa niin viranomaisille kuin esimerkiksi kolmannen sektorin toimijoille. Pyrkimys on, että toimijat myös käyttäessään tätä työvälineenä arvioivat ja huolehtivat tietojen ajan tasalla pysymisestä. Kotoutumista koordinoidaan kunnan johtoryhmässä ja hyvinvointityöryhmässä, jossa on edustettuna kunnan eri toimialat sekä kunnanhallituksen edustus. Ryhmä voi kutsua kokouksiinsa myös yhteistyötahoja kuten hyvinvointialueen, seurakunnan ja kolmannen sektorin toimijoita.

Maahanmuuttajien kotoutumiseen keskeisesti vaikuttavista muutoksista ja toimenpiteistä pitää tiedottaa mahdollisimman laajasti kaikille maahanmuuttajien kotoutumisen edistämistä tukeville organisaatioille ja toimijoille. Lisäksi on erityisen tärkeää ottaa maahanmuuttajia mukaan kaikkeen heitä koskevan toiminnan ja toimenpiteiden suunnitteluun ja toteutukseen.

Kotoutumisohjelmaa päivitetään tarvittaessa muuttuvan tilanteen mukaiseksi. Viimeistään tietojen ajantasaisuus tarkistetaan ja arvioidaan viimeistään neljän vuoden välein.